

ผลการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาพยาบาล

The Effect of Case Based Learning on Critical Thinking of Nursing Students

ฝากจิต รัตน์ปัญญากร* อริยา ดีประเสริฐ

Farkjit Rattanapanyakorn* Ariya Deeprasert

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย 10700

Faculty of Nursing, Suandusit University, Bangkok, Thailand 10700

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 86 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 43 ราย และกลุ่มทดลอง 43 ราย คัดเลือกโดยการสุ่มแบบอย่างง่าย โดยกลุ่มควบคุมให้เรียนแบบเดิมโดยการบรรยาย ส่วนกลุ่มทดลองให้เรียนแบบกรณีศึกษา เครื่องมือวิจัย คือ แผนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาและแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และแบบวัดฯ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .80 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าที ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลหลังได้รับการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา สูงกว่าก่อนได้รับการเรียนการสอนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่าควรฝึกการคิดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลและกิจกรรมปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้คำถามให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด กระตุ้นความสนใจด้วยสื่อการสอนหรือสถานการณ์เสมือนจริง (Simulation)

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This quasi-experimental research aimed to: 1) compare critical thinking scores between the experimental and control groups; and 2) compare the critical thinking scores of nursing students before and after attending case-based learning. The participants were 86 third-year nursing students. Simple random sampling was applied, and the participants were equally assigned into either the experimental or control groups, with 43 in each group. The control group received a conventional learning approach toward the lecture method, while the experimental group received case-based learning. The instruments included lesson plans using case-based learning and critical thinking models developed by the researcher. All of the instruments were tested for content validity. The reliability of critical thinking was 0.80. The data were analyzed using an

Corresponding Author: *e-mail: farkjit_rat@dusit.ac.th

วันที่รับ (Received) 12 ก.พ. 2567 วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) 9 เม.ย. 2567 วันที่ตอบรับ (Accepted) 20 เม.ย. 2567

independent t-test. The research results are as follows: 1. The mean score of critical thinking in the experimental group was higher when compared to the control group at the significant level of .00. 2. The mean score of the critical thinking of nursing students after engaging in case-based learning was higher than the baseline at the significant level of .01.

For the recommendation of the research findings, nursing instructors should upskill the nursing diagnosis and nursing intervention for learners to inspire the thought process as well as motivate the students' interest in teaching materials or simulation.

Keywords : Case based learning, Critical thinking, Nursing Students

บทนำ

การจัดการศึกษาควรต้องเน้นการพัฒนาการเรียนการสอนในเชิงคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว สำหรับการสอนของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นการเรียนรู้การสอนที่ประกอบด้วยการเรียนรู้ภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และภาคปฏิบัติ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนทุกรูปแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตพยาบาลมีสมรรถนะที่สามารถให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัย โดยมุ่งเน้นให้ผู้มารับบริการได้รับความปลอดภัยสูงสุด สำหรับสาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จัดการเรียนการสอนในรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช ให้แก่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตศึกษาเรียนรู้และเข้าใจถึงแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช และสามารถนำเครื่องมือในการบำบัดทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช กระบวนการพยาบาลจิตเวช การพยาบาลผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต กฎหมายและจริยธรรมเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช แนวคิดการบำบัดรักษาทางจิตเวชในบุคคล กลุ่มคน ครอบครัว และชุมชน มาใช้ให้เกิดความปลอดภัยและเกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากปีที่ผ่านมาได้เกิดการระบาดของโรค Covid-19 จึงมีความจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์รูปแบบการบรรยาย หรือจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม คืออาจารย์ผู้สอนเน้นการบรรยายเป็นหลัก ได้นำข้อมูลที่ได้จากนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน มาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการเรียนการสอนแบบเดิม (รูปแบบการบรรยาย) สรุปได้ว่า นักศึกษาจะเกิดความเบื่อหน่าย ในการนั่งฟังบรรยายเป็นเวลานาน ฟังตลอดเวลาทำความเข้าใจในเนื้อหายาก เนื่องจากไม่เคยเห็นผู้ป่วยจริง

และเนื้อหาที่เรียนมากเกินไป ไม่สามารถเชื่อมโยง/คิดวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยจิตเวช นำมาซึ่งข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลและการพยาบาลได้ เนื่องจากการพยาบาลจิตเวชไม่มีห้องปฏิบัติการทางคลินิก ทำให้นักศึกษาพยาบาลไม่สามารถนึกถึงภาพของผู้ป่วยจิตเวชได้ ฟังการเรียนการสอนรู้สึกกลัวผู้ป่วยจิตเวช ทำให้การคิดวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้การบำบัดทางการพยาบาลเป็นไปด้วยความไม่เข้าใจ

การจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน ทั้งผู้สอนและผู้เรียนโดยลดบทบาทของผู้สอนลงจากการบอกเล่า บรรยาย สาธิต เป็นการวางแผนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner center) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ Case-based learning เป็นการเรียนรู้โดยการใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน ทำให้ผู้เรียนได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์เสมือนจริง ซึ่งจะเป็นการพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูง การเรียนรู้โดยใช้ case-based learning ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจสถานการณ์วิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ รวมถึงการสะท้อนคิด จากผลของทางเลือก ในขณะที่ผู้สอนมีหน้าที่ในการเตรียมกรณีศึกษารวมถึงมุมมอง และทางแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย¹ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความรู้ทางทฤษฎีและตัวอย่างจริงที่เกี่ยวข้อง มีข้อเสนอแนะต่อวิธีการแก้ปัญหา ลักษณะของกรณีศึกษา จะต้องประกอบไปด้วยปัญหา และวิธีการแก้ไขที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริง มีเทคนิคในการเล่าเรื่องและมุมมองที่แตกต่าง รวมถึงประเด็นขัดแย้งอันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา มีส่วนพัฒนาการสืบค้น การวิเคราะห์การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และหาแนวทางแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งที่เกิดตามกรณีศึกษาให้ดีขึ้น¹ นอกจากนี้ยังทำให้นักศึกษาได้

ทำงานร่วมกัน และได้พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันด้วย ดังตัวอย่าง ผลการวิจัยที่พบว่าภายหลังจากที่นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้กรณีศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case-based learning) เป็นการปรับตัวของการเรียนรู้ตามกรณี และเป็นที่ยอมรับในการศึกษาด้านการแพทย์และการพยาบาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทักษะทางการแพทย์ การผ่าตัดหรือการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ³ แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถนำไปใช้กับการพยาบาลสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชได้หรือไม่ เนื่องจากผู้ป่วยจิตเวชเป็นผู้ที่มีปัญหาในการรับรู้ การคิด และพฤติกรรม ในการเกิดโรคทางจิตเวชจะมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจ็บป่วยที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีต่าง ๆ ทางจิตเวช เมื่อค้นหาปัจจัยการเกิดโรคของผู้ป่วยได้ถูกต้องจะส่งผลให้สามารถนำไปวางแผนให้การพยาบาลผู้ป่วยแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม กระบวนการพยาบาลจิตเวชเป็นการดูแล บำบัด ช่วยเหลือผู้ป่วยหรือผู้ที่มีปัญหาทางจิตเวชให้สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข การที่จะดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพและปลอดภัยนั้นต้องอาศัยความรู้และทักษะต่างๆ ของผู้ดูแลในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผน กิจกรรมการพยาบาล การให้การพยาบาล และการประเมินผล จากการเรียนการสอนรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชที่ผ่านมาพบว่าผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีลักษณะเป็นการพยาบาลผู้ป่วยเป็นรายบุคคล ต้องวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุการเกิดโรคโดยเชื่อมโยงทฤษฎีทางการพยาบาลมาเป็นแนวทางในการพยาบาล จำเป็นต้องใช้การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ต้องมีทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการใช้ Case-based learning สามารถช่วยแก้ไขปัญหาก็กล่าวมาได้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพของผู้ป่วยผ่านสถานการณ์ของกรณีศึกษาได้ ทำให้มีความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาได้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ดีขึ้น และการศึกษาผลของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความมั่นใจใน

ตนเองของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีที่เรียนรู้ทักษะ การประเมินสุขภาพ พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับนักศึกษาพยาบาล เพื่อช่วยลด ช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการปฏิบัติทางคลินิก สามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ทักษะการ ประเมินสุขภาพ สำหรับนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีใน ประเทศจีน ได้ทำการศึกษา แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่ม ทดลอง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ระดับปริญญาตรีในกลุ่มทดลองดีกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุม คะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความมั่นใจ ในตนเอง สำหรับนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองสูงกว่า นักศึกษาในกลุ่มควบคุมหลังจากใช้กรณีศึกษาในการสอน มีความแตกต่างทางสถิติในการทดสอบทฤษฎี อีกทั้งจากการ ตรวจสอบผลการสอนโดยทีมวิจัยของประเทศจีน พบว่ากว่า 50% ของนักเรียนกลัวที่จะทำการตรวจร่างกายสำหรับ ผู้ป่วยจริง เนื่องจากการปฏิบัติที่ไม่เพียงพอในสภาพแวดล้อม ทางคลินิกจริง พวกเขามีปัญหาในการวินิจฉัยทางการพยาบาล หลังจากเสร็จสิ้นการประเมินสุขภาพ เนื่องจากขาดการคิด อย่างมีวิจารณญาณ การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการพยาบาล จึงขึ้นอยู่กับห้องปฏิบัติการ และการปฏิบัติทางคลินิก แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้กรณี ศึกษา (Case-based learning) มักใช้ในการสอนเชิงทฤษฎี หรือการบรรยายในชั้นเรียน จะก่อให้เกิดความรู้ทางทฤษฎี สามารถถ่ายโอนไปสู่การปฏิบัติทางคลินิกสำหรับนักศึกษา พยาบาล เพื่อช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่าง มีวิจารณญาณ⁴ และการศึกษาเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วย โรคพาร์กินสันสำหรับนักศึกษาพยาบาลที่มีทักษะการคิดอย่าง มีวิจารณญาณ จะเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูล ทางคลินิกที่ซับซ้อนได้⁵

ดังนั้นควรบูรณาการการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เข้ากับกระบวนการพยาบาล เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลจิตเวช⁶ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียน การสอนรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาล จิตเวช หน่วยที่ 5 ว่าด้วยการพยาบาลจิตเวชในระยะเฉียบพลัน วิกฤต และเรื้อรัง ในเนื้อหาการพยาบาลผู้ที่มีกลุ่มโรควิตกกังวล การพยาบาลผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด และการพยาบาลผู้มีโรคจากเหตุสะเทือนขวัญและความเครียด ซึ่งถือเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยและการไร้ความสามารถที่

สำคัญของทุกประเทศทั่วโลก เพื่อทดสอบว่าการใช้การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case-based learning) สำหรับนักศึกษาพยาบาลที่ไม่ได้รับการศึกษาทักษะการเรียนรู้การประเมินสุขภาพจิต จะช่วยเพิ่มการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิมหรือไม่ โดยหวังว่าผลของการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการในการทำวิจัยในชั้นเรียนและประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

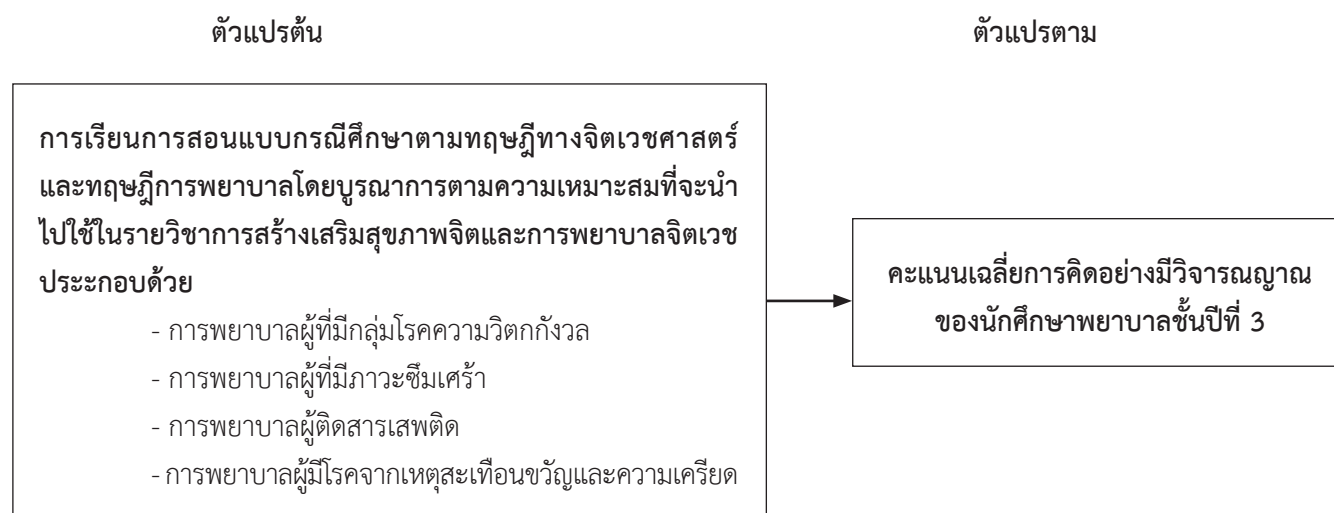
1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา

สมมติฐาน

1. คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 กลุ่มทดลองที่เรียนรู้ด้วย Case based learning สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนรู้แบบเดิมโดยการบรรยาย
2. คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลังการเรียนการสอนแบบ Case based learning สูงกว่าก่อนการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 86 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 43 ราย ให้เรียนแบบเดิมโดยการบรรยาย และกลุ่มทดลอง 43 ราย ให้เรียนแบบกรณีศึกษา ที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง คัดเลือกโดยการสุ่มแบบอย่างง่าย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินการวิจัย ไว้ดังนี้

เดือน ปี	กิจกรรม
มกราคม 2566	<p>ระยะที่ 1 เตรียมการ</p> <p>1.1 ศึกษาประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นและวางแผนการทำงาน</p> <p>1.2 ประชุมร่วมกันระหว่างทีมผู้สอนจัดทำแผนการทำงาน</p> <p>1.3 ติดต่อประสานงานกับนักศึกษาพยาบาล</p> <p>1.4 จัดเตรียมเครื่องมือวิจัย</p> <p>1.5 ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงรายละเอียด พิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง</p>
มกราคม - พฤษภาคม 2566	<p>ระยะที่ 2 ดำเนินการทดลอง (ระยะเวลาในการสอน ครั้งละ 3 ชั่วโมง x 3 ครั้ง)</p> <p>2.1 ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำ pretest</p> <p>2.2 กลุ่มทดลองดำเนินการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case based learning) ในรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิต หน่วยที่ 5 เนื้อหาการพยาบาลผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตและจิตสังคม การพยาบาลผู้มีกลุ่ม โรคความวิตกกังวล การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด และการพยาบาลผู้มีโรคจากเหตุสะเทือนขวัญและความเครียด โดยการให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มตอบลงในใบงาน situation analysis จำนวน 4 สถานการณ์/กลุ่ม โดยให้คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา การใช้สติปัญญาในการสรุปสถานการณ์อย่างสมเหตุสมผล ตามหัวข้อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ขั้นตอน ได้แก่</p> <p>1. กำหนดเป้าหมายการคิด 2. ปัญหาทางการพยาบาล 3. ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล 4. การพยาบาล 5. ประเมินผลการพยาบาล และร่วมกัน Conference กับอาจารย์ผู้สอน เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน จำนวน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 9 ชั่วโมง เก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง ที่ดำเนินการวิจัย</p> <p>กลุ่มควบคุมให้เรียนโดยวิธีการบรรยาย การซักถาม-ตอบ สรุปท้ายบทเรียน โดยการนัดหมายให้เรียนนอกชั่วโมงเรียนให้ครบตามตารางเรียน</p> <p>2.3 ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำ posttest</p> <p>2.4 จัดให้กลุ่มควบคุมได้รับกิจกรรมเหมือนกลุ่มทดลองหลังเสร็จสิ้นการวิจัย</p>
มิถุนายน - กันยายน 2566	<p>ระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูล</p>

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล สิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือ ปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัย และในระหว่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถขอยกเลิกได้โดยไม่มีผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ จะนำเสนอในภาพรวม และหากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการวิจัยสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สถาบันวิจัยและ

พัฒนามหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตามหนังสือรับรองรหัสโครงการ HS029/2565 ลงวันที่ 17 มกราคม 2566 และได้รับอนุมัติเก็บข้อมูลจากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ตระหนักถึงสิทธิและเคารพในความเป็นบุคคลของอาสาสมัครวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย และคุณภาพของเครื่องมือประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แผนการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา (Case based learning) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางจิตเวชศาสตร์ และทฤษฎีการพยาบาล⁷ โดยบูรณาการตามความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในรายวิชาการสร้าง

เสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช ได้แผนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นกรณีศึกษาที่เป็นผู้ช่วยจิตเวช จำนวน 4 สถานการณ์ ได้แก่ การพยาบาลผู้ป่วยกลุ่ม โรควิตกกังวล การพยาบาลผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด และการพยาบาลผู้มีโรคจากเหตุสะเทือนขวัญและความเครียด ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 30 ราย

ส่วนที่ 2 แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประยุกต์ใช้แนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามกรอบแนวคิด² โดยแบบวัดฯ ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามอัตร้อยจากกรณีศึกษา 4 สถานการณ์ โดยให้คิดวิเคราะห์สังเคราะห์และตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา การใช้สติปัญญาในการสรุปสถานการณ์อย่างสมเหตุสมผล โดยปรับแก้หัวข้อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ชั้น² ดังนี้ 1. กำหนดเป้าหมายการคิด 2. ปัญหาทางการพยาบาล (การนิยามปัญหาหรือคำถาม) 3. ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล (กำหนดข้อวินิจฉัยในการแก้ปัญหา) 4. การพยาบาล (พิจารณาการใช้ข้อมูลศาสตร์การเรียนการสอน) 5. ประเมินผลการพยาบาล (ประเมินและตัดสินใจลงข้อสรุป) โดยให้คะแนนตามหลัก Rubrics มี 5 ขั้นตอน 4 ระดับคุณภาพ 2 (ค่าน้ำหนักขั้นตอนละ 1 เท่า คะแนนรวมขั้นตอนละ 4 คะแนน) รวมคะแนนที่ได้สถานการณ์ละ 20 คะแนน มี 4 สถานการณ์ คะแนนรวมทั้งสิ้น 80 คะแนน ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาคำนวณหาดัชนีความตรงตามเนื้อหา ได้ค่า CVI เท่ากับ 1.00 และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยใช้สูตร Kuder-Richardson ด้วยวิธี KR-20 ได้ค่าความเที่ยงของแบบประเมินเท่ากับ .80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม - พฤษภาคม 2566 ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ๆ ละ 43 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการและไม่มีแบบวัดที่ไม่สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ก่อน-หลังได้รับการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา โดยใช้สถิติ paired sample t-test และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ independent t-test

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ผลข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการทดลองการสอนโดยใช้ Case based learning

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (n = 43)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	M	SD	t	p-value	ระดับ
ก่อนการทดลอง	50.80	6.05	9.77	.01	ปานกลาง
หลังการทดลอง	67.40	7.19			สูงมาก

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์หลังการทดลอง (M = 67.40, S.D. = 7.19)

อยู่ในระดับสูงมาก สูงกว่าก่อนการทดลอง (M = 50.80, S.D. = 6.05) อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 43) และกลุ่มควบคุม (n = 43)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	M	SD	t	p-value
หลังทดลอง				
กลุ่มทดลอง	67.40	7.19	4.307	.00
กลุ่มควบคุม	49.80	5.63		

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 สูงกว่ากลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา (Case based learning) เพื่อเพิ่มทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบเดิมในรูปแบบการบรรยาย การสอนโดยใช้ Case based learning ที่เป็นจริงหรือในสถานการณ์เสมือนจริง ที่เขียนขึ้นจากรายหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยมีเนื้อหาทางการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช ประกอบด้วย การพยาบาลผู้มีกลุ่มโรคความวิตกกังวล การพยาบาลผู้มีภาวะซึมเศร้า การพยาบาลผู้ติดสารเสพติด และการพยาบาลผู้มีโรคจากเหตุสะเทือนขวัญและความเครียดที่เป็นปัญหาที่ท้าทาย อย่างละ 1 สถานการณ์ รวมทั้งหมด 4 สถานการณ์ เป็นกรณีศึกษาโดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการคิด ปัญหาทางการพยาบาล ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล กิจกรรมปฏิบัติการพยาบาล (พร้อมระบุเหตุผล) และประเมินผลการพยาบาล มีการอภิปรายและนำเสนอในชั้นเรียนร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner center)⁸

จากการวิจัยพบว่าคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่จัดการสอนโดยใช้ Case Based Learning โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 67.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 7.19 คิดเป็นร้อยละ 84.25 อยู่ในระดับสูงมาก สูงกว่าก่อนการทดลอง โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 50.80 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.05 คิดเป็นร้อยละ 63.50 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ

วิจัยเรื่อง “Effective LRC: Case based learning” ด้านการดำเนินงาน ด้านการศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในวิชา พยคร 385 ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ เกิดการเรียนรู้จากการใช้ความคิดขั้นสูง โดยการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยบนหอผู้ป่วย นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้แบบ Case based Learning นี้จะเป็นประโยชน์กรณีเกิดสถานการณ์โรคระบาดรอบสอง เพราะจะช่วยทดแทนฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยจริงกรณีผู้เรียนไม่สามารถขึ้นฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยได้ และด้านวิจัยเริ่มเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนในห้องปฏิบัติการ LRC โดยใช้ Case based learning ในวิชา พยคร 385 ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะทางการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สูงขึ้น⁹

2. การศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล หลังการสอนโดยใช้ Case based Learning พบว่าหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกด้าน ทั้งนี้ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเมินผลการพยาบาล (M = 14.80, S.D. = 1.30) อยู่ในระดับสูงมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทักษะการประเมินผลการพยาบาลเป็นทักษะลำดับสุดท้ายของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งนักศึกษาพยาบาลได้ผ่านกระบวนการทุกขั้นตอนของการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาแล้ว และมีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจลงข้อสรุปได้ ส่วนด้านกิจกรรมปฏิบัติการพยาบาลพร้อมระบุเหตุผล (M = 12.60, S.D. = 1.14) และข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล (M = 12.20, S.D. = 1.30) อยู่ในระดับสูงเป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชเป็นเรื่องที่ทำความเข้าใจยาก และไม่มีพื้นฐานการเรียนการสอนมาก่อน ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของภาคทฤษฎี เนื่องจากมุ่งให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพ การจัดตารางการสอนจึงเป็นลักษณะ

ของการเรียนการสอนนักศึกษาในกลุ่มใหญ่ การออกแบบ การเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ หรือ การสอนให้เกิดการถ่ายโยง การเรียนรู้ ความรู้ หรือทักษะ อาจกระทำได้อย่าง เมื่อเวลาผ่านไปความคงทนในการเรียนรู้ ของนักศึกษาจึงมีน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่ รอยความจำ (Memory Trace) ในสมองจะเลื่อนหายไปตาม เวลา ทำให้สิ่งที่เรียนรู้หรือจำไว้ค่อย ๆ เลื่อนหายไป อาจมีข้อ จำกัดบางประการในด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ จึงทำให้ไม่ สามารถแยกแยะประเด็นสำคัญ และจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหาได้ดีเท่าที่ควร² ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอน จึงควรเน้นความสำคัญกับการฝึกอ่านเชิงวิเคราะห์ เพื่อช่วยให้นักศึกษาพยาบาลวิเคราะห์ปัญหา ข้อวินิจฉัยการพยาบาลได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เมื่อกระบวนการคิดในแต่ละขั้นเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้การคิดนั้นเกิดคุณภาพตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาผลของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ ความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีที่ เรียนรู้ทักษะการประเมินสุขภาพ พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กรณี ศึกษาเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับนักศึกษาพยาบาล เพื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการ ปฏิบัติทางคลินิก¹⁰ จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่ การสอนให้นักศึกษาพยาบาลมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สอนต้องอธิบายรายวิชาให้ชัดเจน เรียนรู้ด้วยตนเอง อภิปรายกลุ่ม นำเสนอร่วมกับการสะท้อนคิด และที่สำคัญเน้น ให้มีการสอนด้วยกรณีศึกษา¹¹ ดังนั้นการปฏิบัติการพยาบาล และทักษะการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลเป็น ส่วนสำคัญในการส่งเสริมการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานที่มี คุณภาพ ส่งผลกับความปลอดภัยของผู้รับบริการโดยตรง¹²

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ การนำการสอนแบบ Case based learning ไปใช้ ในกระบวนการพยาบาล 5 ขั้นตอน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความสามารถด้านข้อวินิจฉัยทาง การพยาบาลและกิจกรรมปฏิบัติการพยาบาล ต่ำกว่า ขั้นตอนอื่น ๆ ดังนั้น

1. ควรจัดอบรมวิธีการสอนแบบ Case based learning ให้กับอาจารย์ เพื่อเพิ่มทักษะการเรียนการสอน ทางพยาบาลจิตเวชที่เน้นกรณีศึกษา และเนื้อหาที่สำคัญ ให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะทางการพยาบาลจิตเวช ต่อการนำ

ไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้

2. ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองระหว่าง ผู้เรียนและผู้สอนโดยใช้การพูดคุย การใช้คำถามให้ผู้เรียน ได้ใช้กระบวนการคิด กระตุ้นความสนใจด้วยสื่อการสอนหรือ สถานการณ์เสมือนจริง (Simulation)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการจัด กิจกรรมระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนและการเรียนแบบ Case Base Learning ที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. อาจนำรูปแบบการสอนนี้ไปทดลองเปรียบเทียบ หรือออกแบบบูรณาการกับรูปแบบการสอนอื่น เพื่อศึกษารูป แบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุดต่อไป

References

1. Poomrawee R. Effects of Case-Based Teaching and Learning on Academic Achievement of Undergraduate Students in a Private University in Bangkok. Report the Research, Faculty of Public Health, Bangkok Thonburi University; 2014. (in Thai).
2. Kitroongrueng P. The Development of an instructional model using Case Based Learning based on Science of Teaching to enhance Student Teachers' Critical Thinking. (thesis). Bangkok, Silpakorn University; 2017. (in Thai)
3. Millis J, West C, Langtree T, Usher K, Henry R, Chamberlain-Salaun J, Mason M. Putting it together: Unfolding case studies and high-fidelity simulation in the first-year of an undergraduate nursing curriculum. International Journal of Nursing and Education. 2014; 14(2) : 12-7.
4. Chunhua Ma, & Wei Zhou. The effect of unfolding case-based learning on the achievement, critical thinking, and self-confidence of undergraduate nursing students learning health a assessment skills. 2022.

5. Carter JT, Welch S. The effectiveness of unfolding case studies on and nursing students' level of knowledge and critical thinking skills. *Journal of Teaching and Learning in Nursing*. 2016; 11(1): 143-6.
6. Lueboonthawatchai O. *Critical Thinking: Teaching and Learning in Nursing*. Bangkok: Chulalongkorn Press. 2010. (in Thai)
7. Lueboonthawatchai O. *Health Nursing and Psychiatry*. Bangkok: Chulalongkorn Press. 2017. (in Thai)
8. Popil, I. Promotion of critical thinking by using case studies as teaching method. *Nursing Education Today*. 2010; 31(2): 204-7.
9. Sriprasong S. Activity "Effective LRC: Case-Based Learning". 2020. (in Thai)
10. Kusump V, & Hengyosmak AR. Effects of Case-Based Learning on Persistence Learning of nursing students. *Bangkok Thonburi University Academic Journal*. 2019; 8(1): 187-95. (in Thai)
11. Wongsaree Ch. Teaching to Critical thinking in Generation Z Nursing Student: A Review of Literature. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2019; 20(1): 21-9. (in Thai)
12. Sawangchit S, Wongsaita N, Kanglee K, Klinchet N, Srichum D, Thacheephan TH. Development of Learning Nursing Skill Program via Digital Media to Encourage Clinical Judgment among the Second Year Nursing Students of The Royal Thai Army Nursing College. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2023; 24(3): 133-43. (in Thai)